

ДРОБЯЗКО С. І.

к. е. н.

ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний
університет», м. Дніпропетровськ
drobyazko.s.i@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Метою статті було надання пропозицій щодо удосконалення методики і організації внутрішньогосподарського контролю запасів для ефективного функціонування підприємств за сучасних умов господарювання. У статті розглядаються особливості, принципи, форми та методика організації внутрішньогосподарського контролю запасів на підприємствах малого бізнесу. Надані пропозиції щодо удосконалення системи внутрішньогосподарського контролю запасів на підприємстві на основі раціонального управління матеріальними ресурсами в сучасних умовах господарювання та створення взаємозв'язаних узгоджених систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю за діяльністю на підприємствах малого бізнесу.

Ключові слова: запаси, внутрішньогосподарський контроль, методи організації контролю, принципи контролю запасів.

ДРОБЯЗКО С. И.

к. э. н.

ГВУЗ «Украинский государственный химико-технологический
университет», г. Днепропетровск
drobyazko.s.i@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРИХОЗЯЙСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ ЗАПАСОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ МАЛОГО БИЗНЕСА

Предложения по совершенствованию методики и организации внутрихозяйственного контроля запасов для эффективного функционирования предприятий в современных условиях хозяйствования являются основными целями статьи. В статье рассматриваются особенности, принципы, формы и методика организации внутрихозяйственного контроля запасов на предприятиях малого бизнеса. Даны предложения по усовершенствованию системы внутреннего контроля запасов на предприятии на основе рационального управления материальными ресурсами в современных условиях хозяйствования и создания взаимосвязанных систем бухгалтерского учета и внутреннего контроля деятельности предприятий малого бизнеса.

Ключевые слова: запасы, внутрихозяйственный контроль, методы организации контроля, принципы контроля запасов.

DROBYAZKO S. I.

candidate of economical sciences

SHEE «Ukrainian State University of Chemical Technology», Dnipropetrovsk
drobyazko.s.i@gmail.com

ORGANIZATION OF INTERFARM CONTROL OF RESERVES AT THE ENTERPRISES OF SMALL BUSINESS

Suggestions for improving the methodology and organization of farm inventory control for the effective functioning of enterprises in the current economic conditions are the main objectives of the article. The article discusses the features, principles, forms and methods of organizing farm inventory control for small businesses. Present proposals for improvement of the system of internal controls in the company stocks based on sustainable materials management in the current economic conditions and the creation of interconnected systems of accounting and internal control activities of small businesses.

Keywords: stocks, on-farm control, methods of organization of control, inventory control principles.

Постановка проблеми. Ефективна система внутрішньогосподарського контролю повинна стати найважливішою складовою системи управління підприємства. В умовах ринкової економіки система внутрішньогосподарського контролю повинна забезпечувати

стабільність і стійкість розвитку підприємства, сприяти досягненню довгострокових цілей і вирішенню поточних завдань, забезпечувати повноту і підтримувати надійність системи внутрішньої звітності, а також дотримання чинного законодавства і нормативної документації різного рівня, знижувати ризик можливих негативних фінансових наслідків.

На практиці відсутність систематичного контролю призводить до того, що з часом будь-яка робота та її результати зводяться нанівець. Відсутність дієвої системи внутрішньогосподарського контролю не дозволяє відповідним чином оцінювати результати роботи окремих підрозділів і працівників.

Не зважаючи на дослідження організації внутрішнього контролю на підприємстві вітчизняними та зарубіжними вченими досі невирішені окремі питання методики та організації внутрішнього контролю на підприємствах, а саме питання документального оформлення результатів внутрішнього контролю у вигляді відхилень вимог управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у вирішення проблем організації внутрішньогосподарського контролю запасів на підприємстві зробили вітчизняні вчені: Білуха М.Т. [1], Бутинець Ф.Ф. [2], Голов С.Ф. [3], Гуцайлюк З.В. [4], Завгородній В.П., Кужельний М.В. [6], Нападівська Л.В. [8], Пушкар М.С. [9], Сопко В.В., Сук Л.К., Ткаченко Н.М., Чебанова Н.В., Шевчук В.О. та інші.

Дослідженню питань внутрішнього контролю запасів підприємств у своїх працях приділяли увагу такі зарубіжні вчені: Велш Глен А., Шорт Даніел Г., Ентоні Р., Піс Дж. [10], Керімов В.Е. [5], Маргуліс А.Ш., Міддлтон Д. [7], Новодворський В.Д., Суйц В.П. та інші.

Однак, особливостям організації внутрішнього контролю запасів на підприємствах приділяється недостатньо уваги, або застосовується формальний підхід до методики його впровадження, що зумовлює неефективність застосування та обумовлюють доцільність подальшого вивчення цих питань.

Метою статті є надання пропозицій щодо удосконалення методики і організації внутрішньогосподарського контролю запасів для ефективного функціонування підприємств за сучасних умов господарювання.

Для досягнення визначеної мети поставлені такі завдання:

- дослідити особливості внутрішнього контролю запасів на підприємстві;
- визначити принципи побудови системи внутрішнього контролю запасів на підприємстві;
- розглянути форми та методи внутрішнього контролю запасів на підприємстві
- оцінити сучасний стан внутрішньогосподарського контролю запасів і визначити напрямки його вдосконалення.

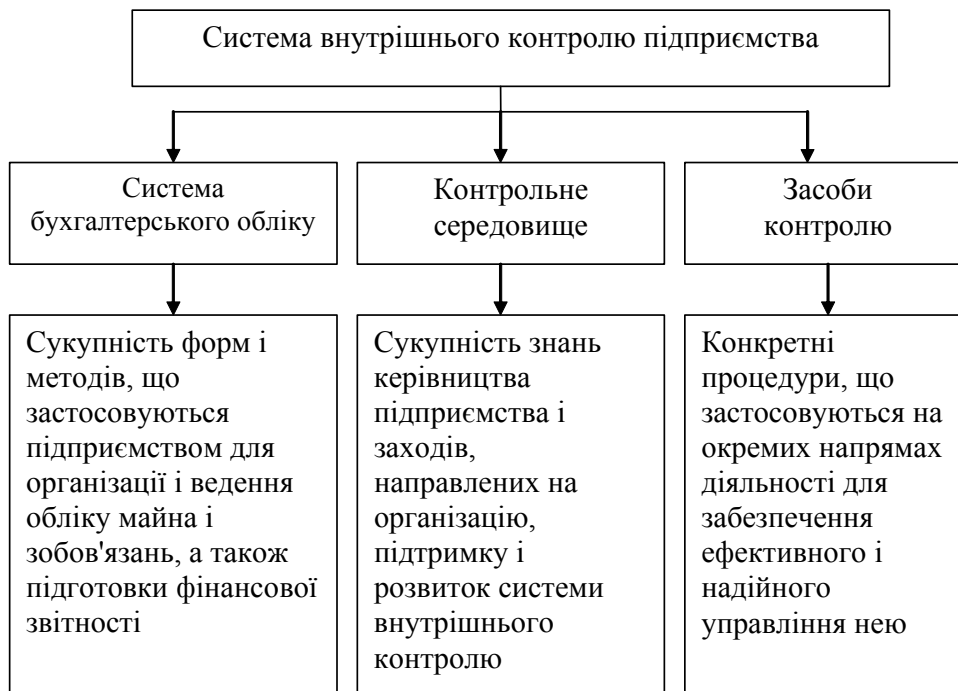
Методологічною основою статті виступають концепції і положення управлінського обліку, контролю і аналізу, праці провідних зарубіжних і вітчизняних вчених та фахівців, з проблем організації внутрішнього контролю запасів на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Система внутрішнього контролю – це сукупність організаційних структур, політик, процедур і дій співробітників підприємства, спрямованих на мінімізацію ризиків і забезпечення досягнення її цілей.

Останнім часом все більшого значення приймає створення і вдосконалення системи внутрішнього контролю. Дана ситуація може характеризуватися рядом чинників, але основним залишається вихід на нові ринки збуту продукції підприємства.

Потреба в створенні системи внутрішнього контролю на підприємствах малого бізнесу може бути обумовлена як вимогами ринків збуту, так і необхідністю забезпечення достовірною інформацією про активи і зобов'язання підприємства. Система внутрішнього контролю повинна стати частиною діяльності підприємства інакше виникає можливість того, що дана система буде або дуже витратною, або неефективною. При створенні і вдосконаленні системи внутрішнього контролю потрібно спиратися не лише на законодавчі вимоги, але і на потреби власників підприємства.

Таким чином, система внутрішнього контролю підприємства може бути представлена у вигляді схеми (рис. 1).

**Рис. 1. Система внутрішнього контролю підприємства
(складено автором за даними [1, 2, 6])**

Для ефективнішої розробки і впровадження системи внутрішнього контролю, підприємство повинно обґрунтувати прийняте ним рішення. На ухвалення управлінських рішень впливає посилення ринкової конкуренції, потреба в необхідній інформації для потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів, взаємозалежність і взаємообумовленість зовнішнього і внутрішнього контролю, реорганізація підприємства з метою входження в ринок, конфлікт інтересів, спрямованість підприємства на отримання доходу, фінансова самостійність підприємства, ризик банкрутства, порушення режиму економії на підприємстві, необґрунтовані списання та ін. [4, 5].

Метою контролю операцій з запасами є встановлення достовірності первинних даних, їх наявності і руху виробничих запасів; повноти і своєчасності відображення первинних даних у первинних документах і облікових регістрах; правильності ведення обліку запасів відповідно до прийнятої облікової політики; достовірності відображення залишків записів в звітності господарюючого суб'єкта.

Тому основними завданнями контролю операцій із запасами є:

- перевірка організації складського господарства, стану збереження запасів;
- встановлення законності проведених операцій з запасами;
- визначення правильності віднесення витрат до складу собівартості з виробництва і реалізації продукції;
- перевірка дотримання норм витрат матеріалів, сировини і палива;
- перевірка правильності і ефективності використання матеріальних ресурсів;
- перевірка нормативів запасів;
- перевірка дотримання правил витрачання запасів;
- оцінка системи внутрішнього контролю за використанням запасів у виробництві;
- перевірка правильності реалізації надлишків запасів;
- перевірка правильності формування собівартості продукції по об'єктах калькуляції витрат;
- визначення правильності синтетичного і аналітичного обліку витрат на виробництво і реалізацію продукції, які включаються у собівартість;
- перевірка дотримання підприємствами податкового законодавства щодо операцій, пов'язаних з формуванням собівартості продукції;

– оцінка повноти і правильності відображення господарських операцій з запасами в бухгалтерському обліку і звітності.

Всі стадії проведення внутрішнього контролю запасів на підприємстві можна поділити на відповідні етапи (рис. 2).

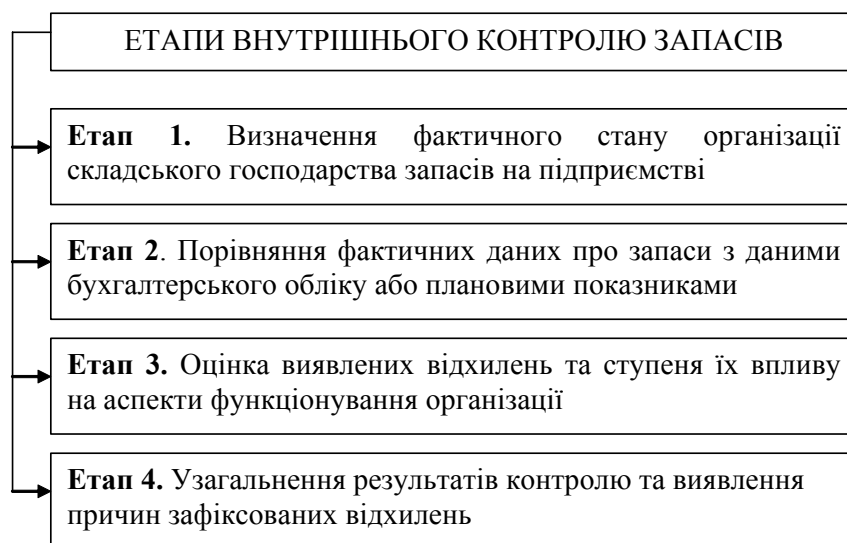

Рис. 2. Етапи внутрішнього контролю запасів на підприємстві (складено автором за [8])

Внутрішньогосподарському контролю властиві такі методичні прийоми, як органолептичні, розрахунково-аналітичні та документальні методичні прийоми контролю. Ця система методичних прийомів контролю конкретизується процедурами перевірки, пов'язаними з інвентаризацією матеріальних цінностей, контрольними замірами і контрольними запусками використання матеріалів на виробництво, суцільним і вибірконим спостереженням та службовим розслідуванням [4].

Під час внутрішнього контролю проводиться суцільна чи вибіркова інвентаризація наявності запасів та перевіряється їх відповідність даним бухгалтерського обліку за кожним складським приміщенням, а за необхідності – і у підзвітних осіб.

У разі виявлення документів, які викликають сумнів у їх достовірності, необхідно провести зустрічну перевірку (або подати запит до постачальника) та зробити звірку розрахунків.

Важливим методом дослідження надходження і витрати зі складу запасів є перевірка матеріальних звітів і доданих до них документів та відповідних даних карток складського обліку. Вибірково перевіряється тотожність даних сальдових відомостей на перше число місяця за бухгалтерським обліком з відповідними даними складських карток. При встановленні розбіжностей проводиться поглиблена перевірка зі встановленням причин розбіжностей.

До найбільш характерних помилок щодо відображення матеріально-виробничих запасів можна віднести [2, 3]:

- порушення обов'язковості інвентаризації при зміні матеріально-відповідальних осіб; при виявленні фактів розкрадання, зловживання або псування майна; у разі стихійного лиха, пожежі або інших надзвичайних ситуацій; при реорганізації або ліквідації організації [11];
- не оформлення договорів про матеріальну відповідальність з матеріально-відповідальними особами;
- нерегулярне проведення перевірки даних щодо руху запасів в бухгалтерії і на складах підприємства;
- на складах зберігається велика кількість неживаних запасів;
- при списанні у виробництво запасів спосіб визначення фактичної собівартості відрізняється від встановленого в обліковій політиці;

– невірно ведеться облік ПДВ по запасах, що поступили [8].

Таким чином, одним з найперспективніших і значніших напрямів контролю за діяльністю суб'єктів господарювання є незалежний контроль, здійснюваний або зовнішніми, або внутрішніми аудитором за умови організованої відповідним чином системи внутрішнього контролю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищевикладене потрібно відзначити, що запаси є одним з найважливіших чинників забезпечення стійкості і безперервної діяльності малого підприємства для отримання максимально можливого прибутку.

Стан і ефективність використання запасів як найзначнішої частини оборотного капіталу є однією з основних умов успішної діяльності підприємства, розвитку і реалізації його конкурентних переваг.

Основною проблемою в системі управління підприємством є неефективна, а найчастіше взагалі відсутня система управлінського обліку, яка дає спотворену або дуже узагальнену інформацію з затримкою. Наслідком цієї проблеми є невикористання сучасних методів управління запасами.

Таким чином, необхідною умовою ефективного і раціонального управління матеріальними ресурсами в сучасних умовах господарювання є створення взаємозв'язаних узгоджених систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю за діяльністю на підприємствах малого бізнесу.

Список використаних джерел

1. Білуха М.Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : [підручник] / М.Т. Білуха, М.Г. Дмитренко, Т.В. Микитенко ; за ред. М.Т. Білухи. — [2-е вид., перероб. і доп.]. — К. : Укр. акад. оригінальних ідей, 2006. — 888 с.
2. Контроль і ревізія : підручник / [Ф.Ф. Бутинець, Н.Г. Виговська, Н.М. Малюга, Н.І. Петренко] ; за ред. Ф.Ф. Бутинця. — [3-є вид., доп. і перероб.]. — Житомир : Рута." 2002. — 544 с.
3. Голов С.Ф. Управленческий учет : [учебник] / Голов С.Ф. — К. : Либра, 2004. — 576 с.
4. Гуцайлюк З.В. Некоторые вопросы реформирования системы бухгалтерского учета: концепция и реализация / З.В. Гуцайлюк // Бухгалтерский учет и аудит. — 2007. — № 10. — С. 11–17.
5. Керимов В.Э. Бухгалтерский управленческий учет / Керимов В.Э. — М., 2009. — 480 с.
6. Кужельний М.В. Контроль фінансової діяльності та правильності її складання : [навчально-методичний посібник для студентів економічних спеціальностей і працівників обліково-аналітичних і контрольно-ревізійних служб підприємств, організацій та установ] / Кужельний М.В., Калюга Є.В., Калюга О.В. ; за загальною ред. М.В. Кужельного. — К. : Ельга, Ніка-Центр, 2001. — 240 с.
7. Бухгалтерский учет и принятие финансовых решений / Д. Миддлтон ; [пер. с англ. / под ред. И.И. Елисейевой]. — М. : Аудит: ЮНИТИ, 1997. — 408 с. : ил.
8. Нападовская Л.В. Управленческий учет: суть, значение и рекомендации по его использованию в практической деятельности отечественных предприятий / Л.В. Нападовская // Бухгалтерский учет и аудит. — 2005. — № 8-9. — С. 50–62.
9. Пушкар М.С. Розробка теорії управлінського обліку / М. С. Пушкар, Р. М. Пушкар // Наукові записки : зб. наук. праць каф. екон. аналізу. — Тернопіль : Економічна думка, 2004. — Вип. 13, ч. 1. — С. 14–18.
10. Энтони Р. Учет: ситуации и примеры / Р. Энтони, Дж. Рис ; [пер. с англ. / под ред. и с предисл. А.М. Петрачкова]. — М. : Финансы и статистика, 1993. — 560 с.